

ความทรงจำจากหัวใจดวงเดิม

จิรัชภา วาณิช

ศิษย์เก่าปริญญาตรี ปี 2532 และศิษย์เก่าปริญญาโท ปี 2537

ตอนที่เห็นหัวข้อ “สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่รู้สึก” บอกได้คำเดียวว่า

มีความรู้สึกเยอะแยะมาก ความรู้สึกแรกที่รู้ว่าสอบได้คณะนี้ คือ มีเงิน และเกินความคาดหวัง ประเมินตัวเองว่าจะคะแนนสอบระดับกลางๆ ก่อนข้างตัวอย่างเรา น่าจะสอบติดคณะมนุษยศาสตร์ สาขาปรัชญาและศาสนา ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่เขาเรียนเกี่ยวกับอะไรกันนี้ พยายามหาคำตอบจากหนังสือแนะนำคณะต่างๆ ที่ได้มาก่อนสอบเอนทรานซ์ แต่ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจอยู่ดี

แคงตัวเองยังไม่เท่าไร หลังจากรู้ข่าวการสอบของเรา อาซึ่งเรียนจบจากคณะสังคมสงเคราะห์ก็มาบอกให้เราทำเรื่องขอย้ายคณะไปเรียนสังคมสงเคราะห์ ยิ่งเป็นการตอกย้ำและเพิ่มความระส่ำระสายภายในจิตใจให้กับเรามากยิ่งขึ้นไปอีก การสอบได้คณะนี้มีมันคลุมเครือและมีอนาคตที่ไม่ชัดเจนมันคงขนาดนั้นเลยหรือนี่ นึกหวาดหวั่นในใจ แต่ถ้าต้องไปเรียนสังคมสงเคราะห์หนักก็คงไม่ไหวนะจะเอา เพราะรู้ว่าถ้าไม่ใช่ทางเอกนิยายเรื่อง *บุลาภ* แน่ๆ ด้วยความเคารพนะจะเอา หนูขอลองเสี่ยงเรียนกับคณะนี้ไปก่อนดีกว่าค่ะ

ณ จุดนั้นรู้สึกเหมือนตัวเองกำลังเดินบนสะพานเชือกเพื่อข้ามผ่านหุบเหวไปยังเนินเขาเขียวชอุ่มเบื้องหน้า เชือกแกว่งไกวและหัวใจที่วูบไหวไปมาทุกก้าวที่เท้าเหยียบย่างลงไป

และแล้วเราก็มาหาคำตอบ ด้วยการเข้าสอบสัมภาษณ์ ยังจำได้จนทุกวันนี้ว่า

ศ. ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ และท่านอาจารย์นันทา วิเศษฐิโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์เรา ท่านถามว่าชอบอ่านหนังสือพิมพ์คอลัมน์ไหนมากที่สุด เราตอบโดยไม่ต้องคิดเลยว่า คอลัมน์การศึกษา อาจารย์ก็ให้เราเล่าข่าวที่เราอ่านมาให้อาจารย์ฟัง การปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ทำให้ได้รู้จักอาจารย์หลายๆ ท่าน ที่ให้การต้อนรับพวกเราอย่างอบอุ่น ตอนนั้นเรารู้สึกว่าเราชอบคณะเล็กๆ คณะนี้แล้วละ นักศึกษารุ่นเรารวมกันทั้งหมดประมาณเกือบ 70 คนเองทำให้พวกเราได้รู้จักกันทั่วถึง

หลังจากเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา รศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ เพื่อจดตารางเรียนภาษาอังกฤษและภาษาไทยแล้ว ก็สามารไปเลือกวิชาที่สนใจและอยากจะเรียนเอง...ยะฮู้...เป็นมิติการศึกษาแบบใหม่ที่ไม่ได้ถูกบังคับเหมือนสมัยเรียนชั้นประถม และมีชมศึกษา...เป็นก้าวแรกที่เราได้มีโอกาสเลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ

ปีแรกของการศึกษาก็เลยจัดไปตามความสนุกสนานทั้งการลงทะเบียนเพิ่มและการถอนวิชาที่เรียนไม่สนุก คณะแรกเรียนในปีแรกไม่ค่อยดีนักเพราะยังลองผิดลองถูกอยู่ ยังจับทางที่ตัวเองชอบและถนัดจริงๆ ไม่ได้สักที แต่ก็ยังมีโจทย์ใหญ่และสำคัญยิ่งไปกว่านั้นที่กำลังรอให้เราเลือกตัดสินใจ

เราจะเลือกเรียนสาขาอะไรดี?

เราจะเลือกเรียนสาขาอะไรดี สาขาสังคมวิทยา สาขามานุษยวิทยา หรือสาขาสังคมและมานุษยวิทยารวมกัน พยายามอ่านรายละเอียดวิชาโดยสังเขปจากคู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสมองตอนนั้นเริ่มเอนเอียงมาทางสาขามานุษยวิทยา แม้จะยังมองไม่เห็นภาพชัดเจนนักในเรื่องเนื้อหาและรายละเอียดของวิชา

ครุ่นคิดหาคำตอบไป ในระหว่างที่สองเท้าก็พาก้าวไปยังศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาท่าพระจันทร์ ลองเดินหาหนังสือในหมวดด้านมานุษยวิทยา แล้วก็ได้พบกับหนังสือ *สืบสายเลือด: รวมเรื่องสั้นทางมานุษยวิทยา* แปลโดย ท่านอาจารย์ยศ สันตสมบัติ แค่เปิดอ่านเพียงคร่าวๆ ก็รู้ตัวเลยว่า นี่คือ “รักแรกพบ” และความรู้สึกตอนนั้นคือจะต้องครอบครองความรักครั้งนี้เอาไว้ให้ได้ หลังจากชำระค่าหนังสือเป็นที่เรียบร้อยก็เดินตัวปลิวขึ้นรถเมล์กลับบ้าน พลิกอ่านรวดเดียวทั้งเล่ม จากคำในประโยคแรกจนถึงตัวอักษรสุดท้าย หนังสือเล่มนี้เปิดโลกและมุมมองใหม่ให้กับเรา ดวงตาเป็นประกายระยิบระยับ หัวใจเต้นเร่าๆ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากหาโลกภายนอก อยากรู้จักสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเรา มีเพิ่มมากขึ้นอีก บางบททำให้น้ำตาหลังรินเพราะความสะเทือนใจ บางบท

ทำให้รู้สึกหวาดกลัวกับด้านมืดภายในจิตใจของผู้คน รวมทั้งด้านมืดในจิตใจของนักมานุษยวิทยาผู้ศึกษาเองเช่นกัน อ่านจบเราตั้งคำถามกับตัวเองว่า ถ้านักมานุษยวิทยาศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของตัวเอง เขาต้องแยกตัวเองเป็นพื้นฐานและบทบาทกันแน่ นักมานุษยวิทยาจะมีอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหว หรือมีอคติบ้างไหม?

ช่วงนั้นเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นในคณะ เลือกเรียนสาขาสังคมวิทยาเป็นส่วนใหญ่ (ประมาณหกสิบกว่าคน) มีพวกเราเพียง 3 คนเท่านั้นที่เลือกเรียนสาขามานุษยวิทยา และอีก 1 คนที่เลือกเรียนสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างละครึ่ง สาขา มานุษยวิทยาในความรู้สึกของเราตอนนั้นเหมือนชนกลุ่มน้อยที่ใกล้จะสูญพันธุ์อย่างช่วยไม่ได้ การเรียนการสอนมีปัญหาติดขัดบ้าง เพราะนักศึกษามีจำนวนน้อย แม้อาจารย์จะอนุโลมจำนวนต่ำสุดที่ 5 คน แต่ถ้ามีคนลงทะเบียนไม่ถึงก็ต้องปิดวิชานั้นไปอย่างน่าเสียดายที่สุด กระนั้นก็ตาม เราก็ยังโชคดีที่ได้เลือกเรียนวิชาตามความสนใจที่หลากหลายมาก ๆ (แอบไปนั่งไล่ดู course description วิชาอื่นๆ ที่ไม่ได้เรียน ก็ยังรู้สึกอยากกลับไปนั่งเรียนอีกล่ะ)

วิชาที่ชื่นชอบ

วิชา Folklore บรรยายโดย รศ.ผ่องพันธุ์ ภูมิรัตน์ เป็นวิชาที่เราชอบมาก คงเพราะชอบอ่านนิทานเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็เลยชอบการตีความสัญลักษณ์ในนิทานด้วย วิชานี้เรามาสายประจำ บางทีเข้ามาเจอ Test เลย ทำได้ดีทุกครั้งจนเพื่อน ๆ (ผู้ชาย) หมั่นไส้ ว่าทำได้ยังไง? ไม่ค่อยเข้าเรียน มากี่สายยังได้คะแนนดีอีก...ตอบตรงนี้เลยว่าไม่รู้เหมือนกัน คงจะเป็นเรื่องบังเอิญมากกว่านะ

วิชา Introduction to Archaeology และ วิชา Archaeology of Thailand บรรยายโดย อาจารย์ปฐมฤกษ์ เกตุทัต สองวิชานี้ทำให้เราเริ่มมองเห็นความเกี่ยวพันกันของวิทยาศาสตร์กับมานุษยวิทยาที่สามารถทำงานไปในแนวทางกันได้ ร่องรอยของกระดูกสัตว์ที่ถูกละทิ้งให้เป็นรูและมีการเชื่อมต่อของกระดูกสัตว์ใหม่อีกครั้ง บอกอะไรกับเราบ้าง หรือแม้แต่ร่องรอยที่ปรากฏบนกระดูก บ่งบอกว่าเจ้าของโครงร่างเคยเจ็บป่วยด้วยโรคอะไร และโรคอะไรที่คร่าชีวิตพวกเขาให้จากไป ภาชนะดินเผาที่ถูกขุดให้แตกวางรายรอบบริเวณที่เป็นหลุมฝังศพ บ่งบอกอะไรกับเราได้บ้าง สองวิชานี้ทำให้เราตีความย้อนกลับไปในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เกิดความสนใจอย่างแรงกล้าที่อยากจะไปสัมผัสประสบการณ์การทำงานโบราณคดีภาคสนามสักครั้งหนึ่ง

วิชา Medical Anthropology บรรยายโดย ผศ.ดร.สมจินตนา รัตสาร ที่นำ

พวกเราไปรู้จักอินเดียแดงเผ่าต่างๆ ในทวีปอเมริกา พิธีกรรมการรักษาการเจ็บป่วยของพ่อมดหมอผีประจำเผ่า โรคแปลกๆ ที่ระบบประสาทส่วนกลางไม่สามารถควบคุม การเคลื่อนไหวของร่างกายได้ ทำให้มีลักษณะการเดินที่ผิดปกติเสียสมดุลในการทรงตัว คล้ายๆ ซอมบี้ กล้ามเนื้อกระดูกเหมือนเป็นพาร์กินสัน เกิดจากการที่มนุษย์กินมนุษย์ด้วยกันเองหรือกินซากศพของมนุษย์อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาานาน รวมถึงพิธีกรรมความเชื่ออื่นๆ ของไทย ได้แก่ การทำคุณไสย การทำเสน่ห์ยาแฝด

วิชา Primates and Human Evolution บรรยายโดย ศ.ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ รูปร่างความแตกต่างของกระดูกของบรรพบุรุษของมนุษย์ ลักษณะของฟันและขากรรไกร กระโหลกเนื้อคิ้วและกระบอกตาที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะอาหารที่กิน ข้อต่อบริเวณกระดูกเชิงกรานบ่งบอกว่าลักษณะการยืนตัวตรงหรือเหยียบพื้นดินเต็มฝ่าเท้าใหม่ เป็นวิชาที่เรียนไปแล้วก็จะเผลอหยิบกระบอกขึ้นมาส่องดูลักษณะของฟันตัวเอง หรือจับคางและขากรรไกรตัวเองไปด้วย...แอบสงสัยว่าเราต่างกับ ape อย่างไร อาจารย์บอกจริงหรือเปล่า? วิชานี้ตอนที่เรียนไม่ได้มีอะไรให้จำมาก พอมาอ่านบทความวิชาการด้านนี้ล่าสุดพบว่ามาถึง 11 สปีชีส์ใหม่ที่เพิ่งค้นพบได้ไม่นาน การศึกษาแนวทางนี้ยังไม่เสถียรแต่ก็มีความน่าตื่นเต้นตลอดเวลาว่าเราจะได้พบหลักฐานอะไรใหม่ๆ ใหม่ที่จะอธิบายความเชื่อมต่อของวิวัฒนาการมนุษย์ เสียหายมากที่สาขามานุษยวิทยากายภาพในบ้านเราไม่ค่อยเป็นที่นิยมเท่าไรนัก สาขาที่แยกย่อยไปจากสาขามานุษยวิทยา กายภาพ ก็น่าจะเป็น Forensic Anthropology ถ้าใครชอบดูซีรีส์ประมาณ Criminal Mind หรือ CSI ทั้งหมด จะได้เห็นการทำงานของนักมานุษยวิทยาสาขานี้ แอบคิดเล่นๆ ว่า ถ้าคณะเราจับมือกับคณะแพทยศาสตร์ คงจะเกิดสาขานี้ขึ้นประดับวงการ มานุษยวิทยาในเมืองไทย

วิชา Ecology, Genetic Variations and Adaptation in Human Population บรรยายโดย ศ.ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ สนุกดีตรงที่ได้เรียนรู้ว่าความผิดปกติบางอย่างบนยีนส์บางตำแหน่ง ทำให้เกิดโรคที่อาจจะคร่าชีวิตของมนุษย์เอง แต่ในทางกลับกันโรคที่เป็นนั้นอาจจะช่วยป้องกันให้มนุษย์รอดพ้นจากการเป็นโรคอื่นที่อันตรายมากกว่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสภาวะแห่งโรค

วิชา Cultures of Ethnic Groups in Thailand รศ.ยุพา คลังสุวรรณ ได้กรุณานำพวกเราไปลงพื้นที่ภาคสนามจริง คลุกคลีจริงๆ กับชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้เรียนรู้ชีวิตและวัฒนธรรมจริงจากคำถามของเราเอง ได้สัมผัสบรรยากาศและอากาศเดียวกับที่พวกเขาหายใจ ได้รับประทานอาหารแบบที่พวกเขารับประทานกันจริงๆ ไม่ต้องจินตนาการเรื่องรสชาติให้วุ่นวายเหมือนการอ่านจากตำรา

เพื่อนดัง ๆ ประจำรุ่น

ความภูมิใจประจำรุ่นของเราคือมีเพื่อนสองคนที่สร้างชื่อเสียงให้กับคณะเป็นอย่างมาก ไม่อาจละเลยกล่าวข้ามไปได้ เพื่อนคนแรกคือ หน้อย บุษกร พรวรรณะศิริเวช หรือ บุษกร วงศ์พิ้วพันธ์ ในปัจจุบัน ตั้งแต่เข้าปีหนึ่งมา หน้อยเป็นดาวเด่นประจำคณะที่พี่ ๆ ทาบตามให้เป็นเชียร์ลีดเดอร์คณะ และจากนั้นก็ถูกผลักดันเข้าประกวดเชียร์ลีดเดอร์ มหาวิทยาลัย ซึ่งแน่นอน หน้อยผ่านฉลุย ทำให้คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของพวกเรา เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นมาบ้างอย่างน้อยก็เพราะมีสาวงามประจำคณะนี้เอง ตอนนั้นหน้อยก็เริ่มมีงานเข้ามา เพราะประกวดหนุ่ม-สาวแพรว และก็ได้รับตำแหน่งสาวแพรวในปีนั้น งานเดินแบบ งานถ่ายภาพแฟชั่น งานถ่ายโฆษณา มีเข้ามาเยอะแยะมากมาย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่หน้อยจะต้องมีโทรศัพท์มือถือถือเพื่อติดต่องาน โทรศัพท์มือถือสมัยสักเกือบยี่สิบปีก่อน เพื่อน ๆ น่าจะพอนึกออกว่ามันมีรูปร่างใหญ่โตประมาณไหน แต่รูปทรงประหลาดนั้นไม่ใช่ประเด็นเท่ากับทำรับโทรศัพท์ของหน้อย ด้วยว่าสมัยนั้นนักศึกษาไม่ค่อยจะมีใครใช้โทรศัพท์มือถือกันมากนัก เวลาหน้อยรับโทรศัพท์เพื่อไม่ให้กลายเป็นจุดเด่นจนเกินไป หน้อยจึงใช้วิธีมุดลงไป ในกระเป๋าใบใหญ่เพื่อคุยโทรศัพท์หรือไม่ก็มุดลงไปใต้โต๊ะรับประทานอาหารเพื่อคุยโทรศัพท์ ครั้งแรกที่เราเห็นเราก็ประหลาดใจ นึกว่าหน้อยทำอะไรตกหายหรือเปล่าให้เราช่วยหาเอาใหม่ แต่พอรู้ความจริง รู้สึกอยากจะทำมาก ๆ เลยแต่กลัวเพื่อนเสียความมั่นใจ หลัง ๆ เวลาเห็นหน้อยมุดโต๊ะหรือมุดกระเป๋า ก็จะกลายเป็นเรื่องธรรมดาและความเคยชินของพวกเราไป สมัยนี้ที่มือถือระบดไปทั่วแม้แต่เด็กประถมก็ยังมีคนละเครื่อง คิดว่าหน้อยคงไม่ต้องมุดกระเป๋า มุดใต้โต๊ะ เพื่อคุยโทรศัพท์แล้วล่ะนะ

เพื่อนอีกคนที่น่าทึ่งมาก ๆ ชื่อ บู หรือ บูรพา เล็กล้วนงาม ชายหนุ่มที่ดูแปลก ๆ เราไม่ค่อยเข้าใจสายตาและท่าทางหัวเราะ “หึ หึ” ของบุสสักเท่าไร เราไม่รู้ว่บูกำลังคิดอะไรอยู่บ้าง เวลาที่บูเข้าชั้นเรียนภาษาไทยแล้วไปนั่งใกล้พิศลม เพื่อแก๊งสาว ๆ คณะวารสารฯ หรือวันหนึ่งขณะที่เราทานข้าวกับเพื่อน ๆ ในโรงอาหารกลาง อยู่ ๆ บูก็เดินมาบนโต๊ะอาหารที่ว่าง แล้วปีนขึ้นไปเต็นร่าบนนั้น มีหน้าซำยังถอดเสื้อแล้วเหวี่ยงไปมาซะอีกแฉะ ชื่อเสียงของบู ขจรขจายไปทั่ว ตอนนั้นทุกคนรู้จัก “บู” สังวิทย์ เป็นอย่างดี แต่แดนซ์เดียว บูตั้งขนาดนั้นเลย แต่ก่อนเวลาแนะนำตัวกับเพื่อนคณะอื่น ๆ บอกว่ามาจากสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา “ไม่ค่อยมีใครรู้จักคณะนี้ พอหลังจากวิกรมแดนซ์ บรรลือโลกของบู ทุกคนจะร้อง “อ้อ...คณะเดียวกับ บูสังวิทย์ ใช่ไหม?” นับว่าเป็นข้อดีเหมือนกันที่ไม่ต้องแนะนำตัวเยอะแล้ว

มูมปลอดภัย

เราไม่รู้ว่เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ มีที่สิงสถิตอยู่ที่ไหนกันบ้าง นอกจากชุมนุมดราม่า (ศิลปะและการแสดง) ชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมโพล์คอง ชุมนุมพุทธศาสนาที่เราแวะเวียนไปแว็บ ๆ แล้ว พี่ ๆ เราไปบ่อยที่สุดทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง (เหมือนกินยาเลยนะ) ก็คือห้องสมุดคณะกับหอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะเราไม่ค่อยได้นั่งหรือออก ส่วนใหญ่ไปเลือกยืมหนังสือแล้วก็หอบกลับบ้านหรือไม่ก็ย้ายไปหอสมุดกลางมากกว่า เพราะอะไรนะเหรอ? ห้องสมุดคณะเงียบเหงาเกินไป หรือบางทีอาจจะได้เจอกับอาจารย์ ซึ่งเรากำลังแอบอยู่เพราะยังไม่ได้ส่งรายงานหรือยังเขียนร่างชิ้นงานให้อาจารย์ไม่เสร็จ (ใครจะรู้...บางทีอาจารย์ก็อาจจะแอบดูศิษย์เหมือนกัน จะพักผ่อนอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านข่าวสักหน่อย มันมาอีกแล้ว จะมาถามอะไรอีกล่ะวันนี้...5555) หลบไปนั่งหอสมุดกลางดีกว่า มีชีวิตชีวา มีสีสัน มีแรงบันดาลใจในการอ่าน พุดยังงี้ดีล่ะ เหมือนว่เรามีเพื่อนอ่านหนังสือเยอะแยะเลย ก็ทำให้รู้สึกอยากอ่านเพิ่มมากขึ้นนะ ก็ไม่รู้สิ...คนอื่นอาจจะไม่คิดแบบเราก็ได้

อาศรมสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่พวกกลุ่มเพื่อนผู้ชายปักหลักและยึดครองเป็นส่วนใหญ่ มีชื่อเสียงมากในเวลานั้น เพราะเราแอบได้ยินสาว ๆ คณะอื่นเรียกว่า “สามแยกปากหมา” สาวคนไหนเดินผ่าน จะอ้วน ผอม สูง ดำ ล้ำ เตี้ย ก็โดนแซวถ้วนหน้ากันหมด ถ้าไม่ยอมโดนแซวก็อย่พยายาเดินผ่าน หรือเสี่ยงไปเดินฝั่งบนฟุตบอลที่ติดสนามฟุตบอลจะปลอดภัยจากสายตารีดรีดของชายหนุ่มคณะเราได้ แต่อาศรมฯ ก็เป็นที่ปลอดภัยของเราก็อีกที่หนึ่ง เพราะเสียงตะโกนแซวคนโน้นแซวคนนี่ของหนุ่ม ๆ นี้ล่ะ ทำให้เรารู้สึกอบอุ่นว่าอย่างน้อยตรงหัวมุมคณะก็มีเพื่อน ๆ ของเราอยู่ หากเกิดเรื่องไม่คาดคิดอะไรหรือเรื่องเดือดร้อนอะไร เราสามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนที่จุดนี้ได้ แม้กระทั่งฝากข่าวหรือส่งข่าวถึงใคร เรามองว่อาศรมฯ เป็นทั้งแผนกฉุกเฉินและไปรษณีย์ของคณะนะ

ด้วยจิตคารวะ

หัวใจสำคัญของคณะคือ เหล่าคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความเมตตาและชี้แนะเส้นทางแห่งปัญญาให้กับศิษย์เขลาผู้นี้ระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นท่านแรก รศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งด้านการศึกษาและการใช้ชีวิต กรุณาหางานเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ศิษย์

ได้ฝึกปรีหรือฝีมือนำในการทำงานวิจัย หาทุนเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ลูกศิษย์ทั้งหมดในระดับปริญญาโทได้เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์

อาจารย์ปฐมฤกษ์ เกตุทัต ที่ให้คำแนะนำปรึกษาในด้านการศึกษารวมทั้งกรุณาเขียนจดหมายฝากฝังให้ศิษย์ได้มีโอกาสไปฝึกงานโบราณคดีภาคสนามกับหน่วยศิลปากรที่ 1 จังหวัดลพบุรี แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ศิษย์ก็ได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์มากมายจากการฝึกงานในครั้งนั้น

รศ. ดร. สติถย์ นิยมญาติ แม้อาจารย์จะไม่ได้พูดประโยคนี้โดยตรง แต่ประโยคที่อาจารย์พูดในชั้นเรียน กลับทำให้ศิษย์จดจำมาใช้จนทุกวันนี้ “คนเราถ้าไม่ทำอะไรใหม่ ๆ ชะบั้ง ชีวิตก็จะเจียบเหงา นำาเบื้อหน้าย” ขอบพระคุณอาจารย์ที่คำพูดประโยคนี้ ทำให้ทั้งชีวิตของศิษย์ไม่เคยมีช่วงเวลาไหนที่เจียบเหงาและนำาเบื้อหน้ายเลยคะ

รศ. ยุกพา คลังสุวรรณ อาจารย์เปิดโลกของมานุษยวิทยาภาคสนาม ให้ศิษย์ได้มีโอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้การทำงานจริง รวมทั้งการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเตรียมตัวและการปรับตัวเมื่ออยู่ในสนามจริงของการเรียนรู้โลกกว้าง

ดร. ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล ขอบพระคุณอาจารย์ที่เป็นกำลังใจ ให้ข้อคิดในการดูแลตัวเองขณะลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ในช่วงเวลาที่ศิษย์ท้อแท้และคิดที่จะล้มเลิกการเขียนวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณอาจารย์ที่อดทนกับลูกศิษย์ที่ดื้อดึงและขลาดเขลาคนนี้

ศ. ดร. เสมอชัย พูลสุวรรณ ขอบพระคุณอาจารย์ที่รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอดทนกับความไม่มีมารยาทของลูกศิษย์ที่บุกส่งร่างวิทยานิพนธ์ถึงบ้านพัก ขอบพระคุณกับคำชมเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำให้ศิษย์หัวใจพองโต ด้วยการบอกว่าศิษย์ใช้ภาษาไทยได้ดีสละสลวย แต่แอบมีติว่าคำเชื่อมเยอะเก็นไป ขอบพระคุณสำหรับกำลังใจที่มีให้กับศิษย์ในเวลาที่ศิษย์ท้อแท้ ด้วยคำปลอบใจที่ซึ้งซึ้งที่ว่า “ถ้าคุณไม่สู้และยอมแพ้ตั้งแต่วันนี้ คุณจะไม่มีวันรู้เลยว่าคุณทำได้หรือไม่ได้ และความสงสัยนี้จะยังติดค้างอยู่ในใจคุณไปตลอดชีวิต” และเพื่อไม่ให้มีสิ่งติดค้างในใจ ศิษย์เลยเขียนวิทยานิพนธ์จนเสร็จในนาที่สุดท้ายจนได้ ขอบพระคุณอาจารย์ที่หลังเรียนจบ กรุณาให้งานศิษย์ได้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยเล็กๆ น้อยๆ และพาไปชิมอาหารร้านอร่อยๆ หลายๆ ร้าน ตั้งแต่ท่าพระจันทร์ คลองหลอด ถนนพระอาทิตย์ รวมถึงปลาแม่น้ำตัวโต จึงไม่แปลกที่ตอนนี้ศิษย์มาเริ่มสนใจใน Anthropology of Food ชะแล้ว

ขอบคุณพี่วิชัย พ่อบ้านประจำโครงการปริญญาโท ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อบังคับของหลักสูตร การลงทะเบียน การนัดหมายอาจารย์ผู้สอน แม้พี่วิชัยจะขี้นไปบ้างแต่ก็มีความปรารถนาดีอยากให้เราเรียนจบถึงฝั่งฝันกันทุกคน พี่วิชัยดูแลพวกเราดีมาตั้งแต่วันแรกที่ก้าวเท้าเข้าไป จนวันสุดท้ายที่ส่งวิทยานิพนธ์ จำได้แม่นว่าวันนั้นเป็นวันสุดท้ายของกำหนดส่งเล่มวิทยานิพนธ์ วันที่ 8 มิถุนายน 2541 หลังจากส่งเล่มให้อาจารย์ลงนามจนครบทุกท่านแล้ว พวกเราก็ก้าวเข้าเฝ้าด้วยกัน ไม่ลืมที่จะเชิญพี่วิชัยไปด้วย หลังจากนั้นเราขับรถกลับบ้านด้วยความที่อดนอนมาทั้งสัปดาห์เราขับรถไม่ได้เต็มประสิทธิภาพ ขับคร่อมเลนตลอดเส้นทางเลย พี่วิชัยกลับบ้านทางเดียวกับเรา อุตส่าห์ขับรถตามหลังมาจนเห็นว่าเราถึงบ้านโดยสวัสดิภาพแล้ว พี่วิชัยถึงขับรถเลยกลับบ้านตัวเองไป ขอบคุณพี่วิชัยมากๆ สำหรับมิตรภาพและการดูแลที่อบอุ่นคะ

เราทำได้ทุกอย่าง ถ้าคิดจะลงมือทำ

ท้ายสุดนี้ เมื่อได้มองย้อนกลับไปในความทรงจำทั้งหมดที่ผ่านมา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คือหน้าตาต่างๆ หลายๆ บานที่หมุนรอบตัวของเรา หน้าตาเหล่านั้นทำให้เรามองเห็นโลกภายนอก ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป อยู่ที่เราจะเลือกมองผ่านหน้าตาบานไหน หรือไม่สนใจจะมองผ่านหน้าตาบานไหนเลย หน้าตาบานไหนที่เรามองแล้วสนใจทิวทัศน์ภายนอกมากๆ อยากสัมผัสและออกไปเป็นส่วนหนึ่งของภาพนั้น เราก็แค่เลือกเปิดหน้าตาบานนั้นแล้วปีนออกไป

เอ๊ะ!...ถ้าเราต้องปีนหน้าตาต่าง ทำไม่ถึงไม่รู้สึกรู้ว่ามันควรจะเป็นประตูล่ะ? ที่คิดว่าไม่ใช่เพราะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ไม่ใช่สาขาที่เป็นประตูเปิดออกไปตรงๆ สู่อื่นๆ เราเลยต้องปีนหน้าตาต่างนั้น “การปีน” เป็นการก้าวข้ามไปสู่เส้นทางสายอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทางตรงแต่เป็นทางลัด ซึ่งทราบกันดีอยู่แล้วว่าสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเป็นสายวิชาการ ไม่ใช่สายอาชีพ เราไม่ได้ถูกจำกัดว่าเราเรียนสาขาวิชานี้ เพื่อจะทำงานตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ หรือทำงานในสาขานั้น สาขานี้เท่านั้น เพื่อนคนหนึ่งของเราเคยกล่าวตอบอาจารย์ประจำวิชาในสาขาภาพยนตร์กับคำถามที่ว่า “เด็กสังวิทย์จบไปทำอะไร?” เพื่อนตอบว่า “เด็กสังวิทย์จบออกไปจะแทรกซึมอยู่ทุกวงการ”

บางคนอาจจะรู้สึกว่าคุณเขามีหรือเป็นอะไรก็ได้ เพราะความสามารถของพวกเขาล้วนๆ แต่เราคิดต่างจากนั้น เราไม่รู้ว่าเราจะเป็นอย่างไรถ้าไม่ได้เรียนจบปริญญาตรีและปริญญาโท จากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เราอาจจะ

มนุษย์กดปุ่ม ใครสั่งให้เดินซ้ายก็เดิน ขวาก็เดิน หรือเราอาจจะเป็นมนุษย์ป่า ชีวี้นเอาแต่ใจตัวเอง ไม่เคยเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ๆ ทำงานกับใครก็ได้ เราเรียนจบปริญญาตรีด้วยความรู้สึกที่เรายังมีความรู้ไม่มากนัก เราเลยมาเรียนต่อปริญญาโท จบปริญญาโทก็ยิ่งรู้สึกที่เราช่างต่ำต้อยและโลกแห่งความรู้นั้นช่างกว้างใหญ่ เกินกว่าที่เราจะเรียนรู้ได้หมดสิ้นจริงๆ แต่เราก็กังอยากที่จะเรียนรู้ต่อไป

เราเรียนจบจากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เราไม่ได้แค่กระดาษมา 2 แผ่น แต่เราได้สิ่งที่มีมากกว่านั้น สิ่งที่หล่อหลอมให้เรา มีความคิด มีจิตวิญญาณ มีความกระหายที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีการยอมรับและพร้อมจะรับมือกับทุกความเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา อย่างที่เราเป็นตัวของเราอยู่ทุกวันนี้ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกถ้าใครจะเคยได้ยินรุ่นพี่บอกต่อๆ กันมาว่า “จบคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทำได้ทุกอย่าง”

ขอแสดงความขอบคุณจากใจจริง